

SVEN LINDGREN:

Idépolitiskt vacuum

Universitetsadjunkten Sven Lindgren understryker i sin kritiska artikel att Moderata samlingspartiet liksom dess ungdomsförbund och Fria moderata studentförbundet saknar idépolitisk profil. Detta betyder inte att de saknar politisk profil – tvärtom. Partiet visade i den senaste valrörelsen att det kan driva sin strid mot socialismen, som man väl vet vad den innebär. Men att analysera konservatismen och fastslå var den står i förhållande till en mängd teoretiska frågor av långsiktig betydelse är något annat. Visserligen finns en arbetsgrupp inom partiet, men dess medlemmar är fullt upptagna av praktiskt arbete och kan omöjligt hinna sysselsätta sig med idépolitiskt programarbete, menar författaren.

Flera personer har uppmanat mig att precisera varför jag ser kritiskt på Moderata samlingspartiets idépolitiska profil. Det skulle jag mycket kortfattat kunna göra genom att konstatera att partiet helt enkelt saknar en sådan profil. Min artikel kommer därför att handla om den uteblivna idépolitiska profilen samt om Moderata Ungdomsförbundets (MUF) och Fria Moderata Studentförbundets (FMSF) roll i sammanhanget. Låt mig dock inledningsvis slå fast, att Moderata samlingspartiet (M) ingalunda saknar *politisk* profil. Partiet följer på ett förtjänstfullt sätt upp och driver en rad praktiska och för partiet traditionella frågor. Det är de *idépolitiska* frågeställningarna som har en alltför ringa plats i partiets inre liv.

Nu invänder naturligtvis många, som menar, att både MUF:s och M:s utåtriktade kampanjer under de senare åren, framför allt under valrörelsen 1976, varit starkt idéinriktade till sitt innehåll. Mot en kollektivistisk och allomfattande socialism har vi ställt valfrihetens "öppna samhälle" med individens rätt att bestämma över sig själv. Självklart skall denna debatt betecknas som ideologisk. Den hade föregåtts av en omfattande och enligt min mening också riktig analys av socialismen. Någon motsvarande analys av konservatismen gjordes dock inte.

Resultatet blev, att partiet mot socialismen kom att sätta en starkt förenklad anti-kollektivistisk frihetslära. Allt starkare växte sig föreställningen, att om vi bara kan ordna till det med frihet och valfrihet så ordnar sig nog resten av samhällsproblemen också. Detta sätt att föra ideologisk debatt passar bra på torgmöten i en anti-socialistisk kampanj

och uppfyller väl kraven på ett taktiskt agerande för röstmaximering på kort sikt, men det fyller knappast de anspråk man bör kunna ställa på en idépolitisk debatt inom partiet.

Debatten på 60-talet

En seriös och djupgående idédebatt har aldrig uppmuntrats från partiledningens sida. Den ideologiska debatten inom partiet har följaktligen varit svag under hela efterkrigstiden. Vid mitten av 60-talet gjordes dock ett radikalt försök att med hjälp av kunskaper inom modern samhällsforskning förutse och analysera de problem vårt samhälle då stod inför. Förgrundsgestalter i detta arbete var bl a Erik Anners och Gustaf Delin. Partistämman i Karlstad 1967 upptogs av en debatt kring framtidens politiska frågeställningar och förutsättningar. "Högerpartiet mot år 2000" var den paroll som inramade stämman. Men vad blev det av denna storslagna satsning? Ingenting! Partiledningen förstod inte att ta vara på detta värdefulla arbete. De drivande männen bakom projektet lämnade snart sina uppdrag, och resultatet av deras arbete begravnades först i skrivbordslådorna på Karduanmakargatan och kastades sedan förmodligen i samband med flyttningen till Gamla Stan.

Mot slutet av 60-talet aktiverades samhällsdebatten ideologiskt av vänsterorienterade intellektuella. 1968 års studentrevolter runt om i världen riktade sig främst mot det teknokratiska elitsamhället. De följdes av anti-kapitalistiska och anti-imperialistiska demonstrationer till följd av bl a vietnamkriget

och den sedan några år intensiva u-landsdebatten.

Genom dessa aktioner växte insikten bland många om behovet av en genomlysande och självprovande ideologisk debatt inom Moderata samlingspartiet och dess ungdomsförbund. Försök gjordes att påverka dess ledningar till initiativ i den riktningen. Reaktionen uteblev till en början helt. Inte ens FMSF – då Sveriges Konservativa Studentförbund – insåg sitt ansvar som pådrivare av den idékonservativa debatten. Först i och med bildandet av Konservativt Idéforum, KIF, reagerade MUF och FMSF. Den omedelbara reaktionen var att söka förlöjliga såväl KIF som de enskilda personer, som via KIF arbetade för en mer omfattande idédebatt inom partiet, ungdomsförbundet och studentförbundet. Personligen utsattes jag för resultatlösa försök till förlöjligande, och man frågade varför vi inte inom partiorganisationen förde den debatt vi då förlagt till KIF. Svaret var givet. Vi hade alla försökt den vägen utan att få respons, och vi kände att vi själva var tvungna att skaffa ett debattforum.

Efterhand ändrades taktiken gentemot KIF. Det gällde nu att få bort organisationen genom att tillmötesgå kraven på idépolitiskt programarbete och diskussion inom partiet. Som exempel kan jag nämna, att partistämman i Västerås 1972 biföll en motion av Birger Hagård med krav på idépolitiska aktiviteter i samverkan med KIF.

Allt detta såg förhoppningsfullt ut. Själv fick jag möjligheten att leda den arbetsgrupp, som lade fram det idépolitiska program som antogs av 1973 års MUF-stämman.

För en gångs skull diskuterades inom MUF vilken innebörd man skulle lägga i begreppet modern svensk konservatism. Man diskuterade människosynen, frihetsbegreppet och jämlikheten. Man utvecklade den medborgarskapstanke som Anders Arfwedson så förtjänstfullt hade presenterat i sin bok "Moderat samhällssyn". Man försökte sätta in hela den praktiska vardagspolitiken i ett mer långsiktigt ideologiskt sammanhang. Konservativt Idéforum hade till synes spelat ut sin roll. Vi hade nått en önskad koppling mellan ideologi och praktisk politik inom MUF och arbetade för en spridning av denna upp i partiet. KIF:s verksamhet ebbade långsamt ut.

En ny utveckling

Under 1975 kan en tydlig svängning konstateras inom ungdomsförbundet. "Filosofin" fick ge vika för enkla slagord om frihet. Även i partiet, som aldrig riktigt hann ta upp någon djupare ideologisk debatt, intog snart dessa slagord en framträdande plats i partiets utåtriktade verksamhet. Parollen "Samverkan – Rättvisa – Ansvar" fick ge vika för den liberala slogan "Valfrihet – Rätt att bestämma över sig själv". Valrörelsen 1976 stod – såvitt gäller (m) – mellan socialism och valfrihet. Taktiken var fulländad. Den bidrog säkert till valsegern. Det beklagliga är bara att också den interna debatten tenderar att stanna på denna nivå.

Vad berodde denna utveckling på? Det är svårt att peka ut enstaka faktorer som orsak till att den begynnande ideologiska debatten inom MUF och M ersattes av en värde-

sigst innehållslös valfrihetsdiskussion. Kanske är den främsta orsaken helt enkelt en kortsiktig spekulation i röstmaximering. Troligen utgör också FMSF en del av förklaringen. Dels hängde aldrig studentförbundet med i debatten om konservatismen i början på 70-talet, dels kom ledande studentpolitiker att få ett stort inflytande på partiledningen. När vidare en av FMSF:s vice ordförande blev förbundssekreterare i MUF skedde en omsvängning i liberal riktning inom ungdomsförbundet. En ny idépolitisk arbetsgrupp tillsattes. Det programförslag, som lades fram vid MUF-stämman i Ystad 1976, var klart liberalt orienterat och innehöll inga större djupsinnigheter eller insikter om de stora samhällsproblem som väntar oss. Programmet antogs efter många justeringar av en knapp majoritet. Inte på någon plats i det nya programmet omnämns orden "konservativ" eller "konservatism".

Det jag hittills framhållit angående Moderata samlingspartiets idépolitiska profil kan sammanfattas sålunda: ointresse hos partiet, växande intresse inom MUF uppdelat på en fraktion, som nöjer sig med att beteckna resonemanget kring valfriheten i det öppna samhället som idédebatt, och en annan fraktion, som vill fördjupa debatten till att omfatta grundläggande värdeståndpunkter, samt FMSF, som tagit steget bort från konservatismen och numera betecknar sig obundet liberalt.

Vad kommer att hända inom partiet? Partistämman 1975 uppdrog åt partistyrelsen att tillsätta en idépolitisk arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till ideologiskt program. Arbetsgruppen har nu skic-

kat en första remiss – Samråd 77 – till alla föreningar. Remissen hade mest karaktären av probleminventering. Man kan därför ännu inte dra några slutsatser om vad programförslaget småningom kommer att innehålla.

Arbetsgruppens uppgifter

Partiledningen har fullföljt sin tradition att hålla "filosoferna" utanför det direkta partiarbetet. Arbetsgruppen, som leds av partiledaren och ekonomiministern Gösta Bohman, består så gott som uteslutande av personer som är strängt sysselsatta av den dagsaktuella politiken i partiet och kanslihuset. Jag kritiserar ingen av dessa personer. De är förträffliga politiker och människor. Jag bara frågar: Har denna grupp av strängt sysselsatta toppolitiker tillräcklig tid för den grad av eftertanke, som ett idépolitiskt programarbete förutsätter? Jag tvivlar på det. Ett sätt att kompensera en sådan brist vore kanske att till sig knyta en referensgrupp av utpräglad idéintresserade personer inför det fortsatta programarbetet.

Det jag önskar av både MUF:s och Moderata samlingspartiets fortsatta idépolitiska arbete, är att man diskuterar teoretiska spörsmål och de många stora ödesfrågor mänskligheten står inför. Till de teoretiska frågorna hör synen på människans natur, jämlikhetsbegreppet, rättsbegreppet, statens roll, frihet kontra trygghet, frihetens nödvändiga begränsningar etc. Grundläggande är också utformningen av partiets syn på den politiska demokratin och på politikens

förhållande till produktionen av varor och tjänster i samhället. Partiet måste här, liksom i alla andra politiska frågeställningar, ha egna värdeståndpunkter i den mångfald av åsikter som bryts inom ramen för det öppna samhället. Ståndpunkten "valfrihet" räcker inte! Den innehåller i sig ingen som helst värdering.

Till ödesfrågorna hör knappheten på råvaror, energi och andra resurser, som med all sannolikhet kommer att bli gränssättande för hela vår hittillsvarande syn på vad som egentligen är utveckling och civilisationsbyggande. Till de svåra problemen att få grepp om hör orsakerna till bristen på gemenskap människor emellan, bristen på respekt för andras liv och egendom, alkoholism, narkomani, massornas ökade mottaglighet för indoktrinering av politikens och industrins manipulatörer, den globala miljöförstörelsen, överbefolkningen och svälten samt den besinningslösa strävan att utveckla än mer sofistikerade förintelsevapen i kapprustningens tjänst.

I samband med att MUF antog sitt nya idépolitiska program, låtsades man inte ens om att dessa problem föreligger. Eftersom man brukar säga att ungdomsförbundet ligger före partiet, kan det således finnas skäl att befara, att partiet i sitt idépolitiska arbete kommer att göra sig skyldigt till samma intellektuella aningslöshet och låtsas som om problemen inte fanns, eller att de går att lösa genom att öka den enskildes valfrihet och genom att minska politikernas ansvarstagande. Jag hoppas emellertid inte bli sannspådd på den punkten.